

Layihənin istiqaməti: Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsi haqqında həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, Azərbaycanın ədalətli mövqeyinin müdafiə edilməsi

№ 143 (2177) 19 dekabr 2020-ci il

(əvvəli ötən saylarımızda)

Kafedəki ermənilərdən biri, çətinliklə aldığı çörəyin və çayın altından təkliklə vurub dağıtdı, bizi küçədəki talpanın içərisinə itələyib saldılar. Başımıza və üzümüzdə dəyən zərbələr altında birtəhər maşına əyləşib Şuşaya qayıtdıq. Əhvalatı Şuşa Rayon Partiya Komitəsinə və təhsil nazirliyinə xəbər verdik.

Onu da deyim ki, mənimlə birlikdə Şuşa axşam əyani-qiyabi orta məktəbinin direktoru mərhum Şəmsəddin Şahmar oğlu

əmr "Şuşa" qəzetində dərc olunmaqla bir neçə dəfə də yerli radio vasitəsi ilə səsləndirilmişdir. O vaxtdan 32 il keçsə də oxucularımızı həmin əmrin bir neçə bəndi ilə tanış etməyə dəyər.

Əmrə əsasən pasport rejiminə, o cümlədən vətəndaşların mənzillərinə nəzarəti həyata keçirmək, Şuşa ərazisində yaşayan vətəndaşların üç sutka ərzində 21 sentyabr saat 13:00-dan 23 sentyabr saat 13:00-a kimi bütün odlu və soyuq silahların Komendaturanın Toplanış Məntəqəsinə - Şuşa rayon Hərbi Komissarlığına təhvil verilməsi təklif olunur.

blokadası altında qalmışdılar. Bu vəziyyəti gören Azərbaycan hökuməti nümayəndələrinin, xüsusilə başımızın altına yastıq qoyan səriştəsiz, bacarıqsız - hərbi işdən xəbəri olmayan müdafiə nazirinin və digər güc strukturlarının rəhbərlərinin nə Dağlıq Qarabağa, nə də Şuşaya gəlməyə cürətləri çatmırdı. Taleyin ümidinə buraxılmış azərbaycanlıların səsinə bir kimsə eşitmirdi.

"Topxana" meşəsinin qırılması

durmuş silahlı ermənilər tez-tez Cıdır düzündə toplaşmış şuşalılara atəş açırdılar. Buna baxmayaraq, Şuşanın qeyrətli və igid oğulları "Topxana" meşəsinə girib orda aparılan işləri dayandıra bilmişdilər.

Ermənilərin "Topxana"ya hücumlarının qarşısı yalnız şuşalıların həyəcan təbillərindən sonra çətinliklə dayandırıldı.

Bu hadisə ilə əlaqədar Bakının "Azadlıq meydanı"nda 17-18 gün izdihamlı mitinqlər keçirilmişdir. Bu mitinqdə biz bir qrup şuşalılar da gəlib iştirak etmişdik...

həmin mitinqdə öz sözümlü demişdim. Həmin mitinqdə yaşı 80-85 arasında olan şuşalı Hacıyev Məhərrəm kişi camaat qarşısında çıxışında dedi: "Ay camaat, ay şuşalılar, ay azərbaycanlılar, ayıq olun! Ermənilər dəfələrlə müsəlmanlara qarşı kütləvi qırğınlar törədiblər. İndiki hadisələr təkə Dağlıq Qarabağı Azərbaycandan qoparmaq məsələsi deyil, bu çox dərin bir məsələdir... Bu, həm də qəsdən törədilmiş qarşıdurmadır".

Bu mitinq həm də bir neçə gün əvvəl kərgicahanlı Orduxanlı laçınları Əlinin Şuşanın Şərq

1987-1992-ci illərdə Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ regionunda nələr baş verirdi?!

(Bizim çoxlarımızın bilmədiyimiz həqiqətlər... Xankəndi)

Cəfərov da getmişdi. Çünki axşam məktəblərinin hesabı məktəb direktorlarının özlərindən tələb edilirdi.

Sabahısı gün Şuşa əhalisinin tələbi ilə DQMV Xüsusi Təşkilat Komitəsinin sədri A.Volski vilayətdəki vəziyyəti aydınlaşdırmaq üçün Şuşaya görüşə çağırıldı. Lakin o yenə ənənəsinə sadiq qalaraq bu görüşə də müavini V.A.Sidorovu göndərmişdi.

Görüş Şuşa Rayon Mədəniyyət Evinə keçirildi. Sidorov çıxışının ilk anında özündən razı halda qeyd etdi ki, DQMV-də sənədlər, ştamp və möhürlər erməni və rus dillərində olacaqdır. Zaldakı iştirakçıların hamısı ayağa qalxıb öz etirazlarını bildirdilər. Nazim Hacıyev, Amil Məmmədov, Əliş Mahmudov, Əliqulu İbrahimov, Əli Mahmud, Ramiz Qəmbərov, Məhi Abdullayev, Eldəniz Quliyev, Məhərrəm Quluyev, Zərifə Əsədova, Əyyub Şırlanlı, Vaqif Hüseynov, Novruz Həsənov, Vaqif Rəhimov, Əbülfət Teymurov, Rəfiqə Yusifova, Şərqiyyə Quliyeva, Ənvər Quliyev və digərləri tərəfindən Sidorova ünvanlanmış suallara hörmətsizcəsinə cavab verərək terror yuvasına - (Xankəndinə) qayıtdı...

Xüsusi vəziyyətin və komendant saatının tətbiq edilməsi

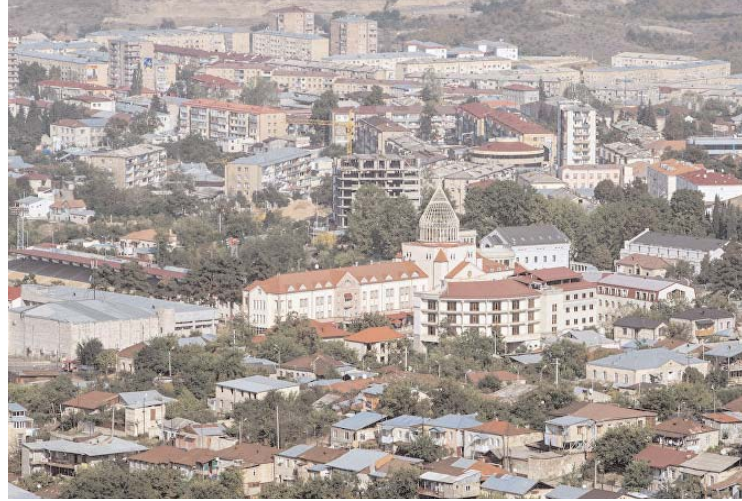
1988-ci il 21 sentyabrda SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin "Xüsusi vəziyyətin tətbiq edilməsi haqqında" əmrində 21 sentyabrda Şuşa rayonu ərazisində də "xüsusi vəziyyətin və komendant saatının tətbiq edilməsi" ilə əlaqədar Şuşa rayon komendantı, podpolkovnik Rumyantsev 2 nömrəli əmrini verdi. Sözünlə əsl mənasında Dağlıq Qarabağın və ətrafındakı ərazilərimizin işğalına şərait yaradan bu

du. Vətəndaşların müəyyən olunmuş qaydada məsuliyyətə cəlb olunacağı bildirildi. Əmrəndən dərhal sonra təkə Şuşada yox, Dağlıq Qarabağın azərbaycanlılar yaşayan bütün ərazilərində evləri bir-bir axtarmağa başladılar. Kimin əlində adicə ov tüfəngi varsa, hamısını yığdılar. Qəribədir ki, yığılmış silahlar da Xankəndinə aparılırdı.

Görəsən bu əmr ermənilərə niyə tətbiq olunmamışdır?..

Dağlıq Qarabağda yaşayan azərbaycanlılar axşam saat 8:00-dan səhər saat 8:00-dək evdən çölə çıxa bilməzdilər. Nəticədə ermənilər tərəfindən azərbaycanlılara qarşı mal-qara və ev eşyalarının oğurluğu baş alıb gedirdi. Azərbaycan iqtidarı nədənsə səsinə çıxara bilmirdi...

1988-ci ilin noyabr ayının 30-da Dağlıq Qarabağın azərbaycanlılar yaşayan bütün ərazilərində ruslardan ibarət əsgəri hissələr yerləşdirildi. Buna bəhanə o idi ki, guya azərbaycanlılar ermənilər yaşayan kəndlərə hücum edirlər. Bütün bunlar ermənilərin uydurmaları sayəsində təşkil olunmuşdur. Həmin vaxtlarda qəflətən Şuşanın küçələrində peyda olan çağırılmamış qonaqlar - əli silahlı rus əsgərləri (onlarla birlikdə ermənilər də) küçədən və məhəllələrdən keçən hər kəsi tutub saxlayır, etik normaları pozaraq (istər kişi, istərsə də qadın) üst-başımızı, bazar zənbillərimizi, evlərimizi, damlarımızı, həyatlarımızı, hətta su və kanalizasiya xətlərini də axtarırdılar, adamlara qarşı hörmətsizlik edirdilər. Bir sözlə, Dağlıq Qarabağ regionunda və ona bitişik ərazilərdə yaşayan azərbaycanlılar Moskvadan göndərilmiş erməni havadarlarının

1988-ci il 7 noyabrda ermənilər Şuşanın "Topxana" meşəsinə hücumu başladılar. Mənə elə gəlir ki, həmin hadisəni bu günədək nə şuşalılar, nə də respublikamızın bir çox vətəndaşları unutmayıblar. Hətta təbiətin gözəlliyini məhv edən kimlər olduğunu da unutmamışıq.

"Topxana" meşəsinin 60-70 hektarlıq sahəsindəki nadir ağacların, o cümlədən məşhur "Tək armud"un, min bir dərindən dərmanı olan otların, gül-çiçəklərin məhvini Əsgəran rayonunun Engels adına kolxozunun sədrindəşnak Yeremişyan əmr vermişdi. Bu əmrə də elə həmin rayonun traktorçuları Benik və Suren adlı ermənilər yerinə yetirirdilər. (Yeri gəlmişkən: Əsgəran rayonu Azərbaycan Respublikasının 1991-ci il 26 noyabr tarixli sessiyasında ləğv edilmiş, əvəzinə Xocalı rayonu yaradılmışdı.)

Buldozərlərin iti bıçaqları ilə doğranıb tökülən gül-çiçəklər, buradakı məşhur "Tək armud" fəryad qoparıb bizi köməyə çağırırdı. Lakin "Topxana" ilə "Cıdır düzü" arasındakı dərin uçurumlu Daşaltı dərəsi bizim o taya keçməyimizə imkan vermiirdi. Həm də meşədə pusquda

Onu da qeyd edək ki, "Topxana" meşəsinin cənnətə oxşayan sahəsində Ermənistanın Kanaker alüminium zavodu və kooperativçiləri üçün pansiyon tikməyi də həyata keçirməyə çalışan vəhşi ermənilərə qarşı şuşalılar tərəfindən o vaxtın vilayət rəhbərliyinə bildirilən etirazlara cavab verilmədi. Təəssüflər olsun ki, bu həyəcan təbillinə Respublika Təbiəti Mühafizə Komitəsi və Meşə Təsərrüfatı Nazirliyi, hətta Xüsusi Təşkilat Komitəsi tərəfindən də heç bir təsirli tədbir görülmədi. (Bax: "Şuşa" qəzeti, Əli Mahmud "Topxananın harayı" 1988-ci il) və "Topxananın armud ağacının oxunmamış məktubu".

"Topxana" meşəsinin məhv edilməsi ilə əlaqədar Şuşa rayon Mədəniyyət Evinin qarşısında 10 min nəfərdən çox insanın iştirakı ilə izdihamlı mitinq keçirilmişdir. Mitinq iştirakçıları öz çıxışlarında ermənilərin özbaşınalığını, Azərbaycan hökumətinin yarıtmaz fəaliyyətini pisləmişlər. Mən də

Musiqi Alətləri Fabrikinin aşağısından Xankəndinə gedən meşə yolunda ermənilər tərəfindən öldürülüb alça ağacının altına atılması ilə əlaqədar idi. Həmin hadisə zamanı bir nəfər isə yaralı halda qaçıb canını qurtarmışdır. Biz həmin şəhidlərimizi doğulduqlar kəndlərdə dəfn etdik.

Yadımda ikən onu da deyim ki, iki gəncin öldürüldüyü gün Xankəndi şəhərindəki 366-cı motoatıcı alayın əsgərləri də Kərgicahan kəndinin yaxınlığındakı "Yağlıtəpə" deyilən yerdə düzəldikləri səngərdən Kərgicahan kəndinin əhalisinə "güllə yağış"ına tutmuşdular. Sözünlə əsl mənasında ermənilərin silahlanmasına, sərbəstliyinə, onların Ermənistandan Dağlıq Qarabağa həm hava, həm də quru yolla silah-sursat daşıyaraq gətirmələrinə tam şərait yaradılmışdır. Həmin ərəfədə dəfələrlə şuşalılar tərəfindən Azərbaycan hökumətindən Ermənistanla Xankəndi arasındakı hava və quru yollarının bağlanması tələb edilərsə də, iqtidar tərəfindən bu məsələyə əhəmiyyət verilməmişdir. Həmin günün səhəri Xankəndi şəhərinin aşağısında, Daşbulaqda, Şuşanın "Yeddiqat" adlanan yolunda ermənilər 3 nəfər azərbaycanlıyı tutub girov aparmışdılar.

(ardı var)

**Əyyub Şırlanlı,
sair-publisist,
əməkdar müəllim,
AYB-nin üzvü, müharibə və
əmək veteranı**

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ YANINDA
KÜTLƏVİ İNFORMASIYA VASİTƏLƏRİNİN İNKİŞAFINA
DÖVLƏT DƏSTƏYİ FONDUNUN MALİYYƏ YARDIMI İLƏ

